

VIENTISOS KULTŪROS PAVELDO SKAITMENINĖS APLINKOS KŪRIMAS: STANDARTIZACIJOS ASPEKTAS

NIJOLĖ BLIUDŽIUVIENĖ

Vilniaus universiteto Knygotyros ir
dokumentotyros institutas,
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: nijole.bliudziuviene@kf.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjama standartizacijos reikmė kuriant bendrą Europos Sąjungos kultūros erdvę ir standartizacijos procesai Lietuvos atminties institucijų kultūrinės integracijos kontekste. Keliamas klausimas, kaip standartizacija gali suartinti atminties institucijas, skatinti jų partnerystę ir integraciją. Daroma išvada, kad kultūrinė integracija ir standartizacinė integracija gali būti laikomos naujais atminties institucijų vientisos kultūros paveldo skaitmeninės erdvės kūrimo veiksniais.

Reikšminiai žodžiai: kultūrinė integracija, standartizacinė integracija, de facto standartas, de jure standartas, nacionalinė standartizacija, tarptautinė standartizacija, virtualioji kultūros paveldo informacinė sistema.

ĮVADAS

Laikotarpiu, paženklinantu sparčiu informacijos ir komunikacijos technologijų taikymu atminties institucijose, ryškėja tendencija ne tik sujungti vienos šalies kultūros paveldo išteklius, bet ir juos integruoti į bendrą pasaulinę kultūros paveldo informacinę erdvę. Tai tampa strategine informacinės visuomenės kūrimo kryptimi, kurios įgyvendinimas priklauso nuo atminties institucijų gebėjimo vienyti savo pastangas suteikti prieigą prie kultūros paveldo išteklių skaitmeninių kopijų virtualioje aplinkoje.

Pasak Boydo Raywardo [26], bibliotekos, muziejai ir archyvai praityje buvo neatsiejami, todėl tenkino įvairiopas vartotojų interesus, o šių trijų tipų institucijų diferenciacija vyko vėliau. Remdamiesi garsių pasaulio muziejų pavyzdžiais Jennifer M. Proffitt ir Günteris Waibelas [25] teigia, kad istoriškai bibliotekos, archyvai ir muziejai iš pradžių buvo vienis ir tik gerokai vėliau išsivystė į atskiras institucijas, tačiau dėl saityno technologijų šiuo metu jos telkiasi bendrai veiklai, kurią skatina ne tik technologinės galimybės, bet ir socialiniai poreikiai.

Karen A. Dornseif, nagrinėdama bibliotekų bendradarbiavimą, išskiria tris integracijos lygmenis. Minimali integracija apima tik kai kurių paslaugų teikimą bendrose patalpose, atrankinė integracija susijusi su specialiais projektais arba padaliniais, visiška integracija – kai ta pati įstaiga įgyvendina vieną misiją teikdama visas paslaugas ir naudodama bendrus kultūros dokumentinius išteklius [11, 107–108].

2004–2005 m. Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir institucijų federacija (IFLA) atliko viešųjų bibliotekų, archyvų ir muziejų bendradarbiavimo ir kooperacijos kryptį tyrimą [18]. Tyrėjų nuomone, trijų tipų atminties institucijų partnerystė padeda sutelktai aptarnauti bendruomenę, remti mokymosi visą gyvenimą galimybes, išsaugoti dokumentinį paveldą ir suteikti universalią prieigą prie informacijos, dalyvauti kultūrinėse ir ekonominėse iniciatyvose.

IFLA tyrėjai teigdami, kad tokie integracijos lygmenys galimi ir tarp skirtingų tipų atminties institucijų, išskiria ir kitą bendradarbiavimo kryptį – įvairių institucijų partnerystę kuriant skaitmeninius rinkinius. Tokią atminties institucijų bendradarbiavimo kryptį skatina sparti technologijų raida ir jų taikymas bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, o tai lemia institucijų siekį pateikti savo išteklius saityne ir ieškoti partnerių plečiant išteklius ir dalijantis žiniomis. Todėl daugelyje šalių bibliotekos, muziejai ir archyvai įsitraukia į bendrus projektus ir kuria bendrus portalus [18, 16]. Davidas Whittakeris pabrėžia, kad bendri portalai turėtų išspręsti tarpsektorinės paieškos bi-

bliotekų, muziejų ir archyvų duomenų bazėse problemas [36].

Atminties institucijos pasauliniame kultūros paveldo kontekste atlieka dvejopą vaidmenį. Viena vertus, jos suteikia prieigą prie tradicinių ir elektroninių dokumentų, kurių dalis yra kultūros paveldo ištekliai, kita vertus, fondai, sukaupę tose įstaigose, yra kultūros paveldo dalis. Tokia padėtis lemia bibliotekų, muziejų, archyvų ir paveldo išteklių turinčių bei juos tiriančių kitų institucijų bendradarbiavimo būdus. Vienas jų, nagrinėjamas šiame straipsnyje, atsiranda jungiant to paties sektoriaus ar tarpsektorinius išteklius, atsižvelgiant į sistemų suderinamumo būtinybę, taip pat atsiliepiant į globalizacijos ir Europos kultūros išteklių integracijos įtangas. Kuriant informacinį produktą (duomenų bazę, katalogą, skaitmeninį ar elektroninį išteklių, virtualiąją biblioteką) atsiranda vieta standartizacijai kaip reiškiniai, kuris leidžia užtikrinti produkto ar paslaugos kokybę, ir kaip veiklai, į kurią įsitraukia suinteresuotos institucijos. Tokia dermė leidžia svarstyti naują atminties institucijų integracijos dimensiją – standartizacinę integraciją – kaip ypatingą, nereikalaujančią institucinio integracijos lygmens, orientuotą į atskirose institucijose esamų išteklių telkimą į virtualią informacijos išteklių sistemą.

Europos Komisijos ir Lietuvos iniciuotų atminties institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo ir skaitmeninio turinio valdymo projektų dokumentacijoje neatskleista, ar projektų partneriai dalyvauja nacionalinio, Europos ar tarptautinio lygmens

standartizacijos veikloje, ar dalyvavimas standartizacijos veikloje laikomas projektų dalyvių prioritetu ir gali turėti reikšmės siekiant tarpsektorinio susitarimo dėl bendrų standartų taikymo, ar standartizacijos žinios, įgytos dalyvaujant standartizacijos veikloje, gali būti naudojamos atstovaujamosose institucijose. Todėl straipsnyje keliamas klausimas, ar standartizacija gali suartinti atminties institucijas, skatinti jų partnerystę ir integraciją.

Straipsnio tikslas – standartizacijos aspektu išnagrinėti Lietuvos atminties institucijų integracijos būdus kuriant vientisą kultūros paveldo erdvę. Tikslui pasiekti keliami uždaviniai: nustatyti standartizacijos reikmę kuriant bendrą Europos Sąjungos kultūros paveldo erdvę ir įvertinti Lietuvos situaciją atminties institucijų standartizacinės ir kultūrinės integracijos kontekste.

Straipsnis parengtas remiantis mokslinėmis užsienio autorių publikacijomis ir tyrimais, Europos Komisijos rekomendacijų ir Lietuvos oficialių dokumentų analize bei Europos Komisijos inicijuotų tyrimų ir atminties institucijų skaitmeninimo projektų strateginių dokumentų bei programų analize.

KULTŪRINĖ IR STANDARTIZACINĖ ATMINTIES INSTITUCIJŲ INTEGRACIJA

Anot Leonido Kuibyševo ir Nadeždos Brakker, kultūros paveldo išteklių integracija turi du lygmenis: vertikalių, kai skirtingų kultūros sričių ištekliai pateikiami nacionalinio paveldo sistemoje, ir horizontalių, kai kuriama tarptautinė įvairių šalių ir

tautų kultūros paveldo išteklių sistema [3]. Integracijos procesas gali apimti kultūros paveldo išteklius, kurie priklauso vieno tipo institucijoms, arba jungti skirtingų sektorių išteklius. Levo Nolio nuomone, jeigu siekiama sukurti bendrą išteklių sistemą, integracija gali būti suprantama trejopai: pirma, kaip įvairių tipų atminties institucijų kultūros išteklių suvienijimas pasitelkiant technologijas, antra, kaip kultūros išteklių suvienijimas regione, trečia, kaip skirtingų tipų institucijų duomenų bazių, susijusių nuorodų sistema, suvienijimas [38, ekr. 4].

Pirmojoje ir trečiojoje išteklių integracijos kryptyje atsiranda daugiausia vietos standartizacijai, nes kuriant ir valdant skaitmeninį turinį šalia technologinių standartų atsiranda būtinybė sutarti ir taikyti vienus dokumento struktūros, kodavimo, identifikavimo, išsaugojimo, paieškos ir kt. standartus. Siekdami reaguoti į technologinius pokyčius bei atsižvelgti į naujus vartotojų poreikius, bibliotekos, muziejai ir archyvai atranda bendrų uždavinių ir siekia *išlaikyti pusiausvyrą tarp bendradarbiavimo ir konkurencijos, įgyvendinant socialinę strategiją, kuri toliau stiprintų kultūros vertybes skaitmeniniame amžiuje* [2, 670].

Šiuolaikinis atminties institucijų veiklos lygis pasižymi išsiplėtusiomis socialinėmis funkcijomis, tarp kurių Julia Demčenko kaip svarbiausias mini memorialinę, informacinę, emocinę ir aksiologinę [37]. Standartų taikymo poreikis geriausiai pasireiškia memorialinėje ir informacinėje funkcijoje, todėl bibliotekoms, muziejams ir archyvams atsiveria naujos galimybės dalyvauti ben-

drose europinėse programose, kurti bendrą informacinę erdvę, suteikiant vartotojams galimybę aktyviai dalyvauti.

Integracijos procesai šiuolaikiniame kultūros paveldo sektoriuje igauna vis didesnę mastą, apimdami daugelį kultūros ir viešojo sektoriaus įstaigų, tarp kurių yra bibliotekos, muziejai ir archyvai. Informacinės visuomenės plėtros ir žinių visuomenės poreikiai skatina integraciją, tokiu būdu perimama tarpsektorinė patirtis ir įgyvendinamas siekis naujos paslaugų teikimo kokybės, kuri užtikrina kultūros paveldo išteklių išsaugojimą ir sklaidą.

Kuriant virtualiąją kultūros paveldo informacinę sistemą, kuri Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijoje apibūdinama kaip *atminties institucijų skaitmenintų kultūros paveldo objektų sisteminimo, tvarkymo, saugojimo, skaitmeninio turinio pateikimo ir paieškos sistema, prieinama vartotojams taikant informacines technologijas virtualioje erdvėje* [22], atsiranda vietos atminties institucijų kultūrinei ir standartizacijai integracijai.

Atminties institucijos bendradarbiauja kurdamos ir teikdamos naujomis technologijomis grįstas paslaugas ir suteikia prieigą prie skaitmenintų kultūros paveldo išteklių. Taip jos padeda įgyvendinti informacinės visuomenės kūrimo tikslus – suteikti laisvą prieigą prie informacijos ir galimybes ją naudoti darbo, pramogų ar kitoms reikmėms, o tai savo ruožtu skatina atminties institucijas dalyvauti kultūros ekonomikos, verslumo plėtroje. Įgyvendinant kultūros politikos tikslus atsiradusių inovacijų po-

būdis palankus integracijai ir efektyviam bendradarbiavimui tarpsektorinėje sferoje.

Atminties institucijų *kultūrinė integracija* kaip didelio kultūros paveldo išteklių masyvo sujungimas į vieningą informacinę struktūrą praktiniu lygmeniu, pasireiškia įvairių subjektų veiklos krypčių, formų, metodų sąveika. Tam, kad informacinėje visuomenėje vartotojas turėtų prieigą prie nevienarūšių kultūros išteklių, sukauptų skirtingose atminties institucijose, kuriamos standartais grindžiamos kultūros paveldo informacinės išteklių sistemos, kuriose kaupiamas skaitmeninis turinys. Kultūrinę integraciją vykdant nacionaliniu, Europos lygmeniu ir taikant standartus, ištekliai gali būti lengviau integruoti į pasaulinio kultūros paveldo tinklus, sutaupoma programinės įrangos sąskaita, taikomas bendras lingvistinis aprūpinimas, sutarus dėl tų pačių standartų taikymo nereikia skirti lėšų duomenims konvertuoti iš vienos sistemos į kitą.

Nors institucijos tam tikrose veiklos srityse taiko standartus, tačiau išskirtinis poreikis atsiranda, kai siekiama sukurti bendrą skaitmeninto turinio sistemą. Kultūros paveldo išteklių, kuriais disponuoja įvairių tipų atminties institucijos, integracija skaitmeninėje aplinkoje reikalauja standartais grindžiamų technologinių sprendimų tiek kuriant, tiek valdant skaitmeninį turinį. Atminties institucijų *standartizacinę integraciją* galima apibrėžti kaip suartėjimo ir sąveikos procesą, kurį visų pirma lemia virtualios kultūros paveldo informacinės sistemos kūrimas ir su tuo susijusi standartizacijos veikla.

Jau pačioje standartizacijos veikloje kaip daugialygė tarpusavyje sąveikaujančių elementų sistemoje pasireiškia integraciniai aspektai, kai įvairaus lygmens subjektai, darydami įtaką standartizacijos objektams, taikydami tinkamas priemones ir dalyvaujant standartizacijos procesuose, įgyvendina tikslus ir siekia rezultatų. Dalyvavimas standartizacijos veikloje leidžia labiau pažinti standartų įvairovę, standartizacijos veiklos specifiką, pritaikyti žinias tiek vienoje institucijoje, tiek projektinėje veikloje. Taigi kultūrinis atminties institucijų integravimo lygmuo, paveldo išteklių integravimas skaitmeninėje aplinkoje, sudaro sąlygas standartizacinei integracijai.

STANDARTIZACIJOS REIKMĖ KURIANT BENDRĄ EUROPOS SAJUNGOS KULTŪROS PAVELDO ERDVĘ

Nacionaliniai skaitmeninių kultūros išteklių kūrimo ir jų integravimo projektai įgyvendinami nuo XX a. 10-ojo dešimtmečio. XXI a. pradžioje Europos Komisijos iniciatyva atminties institucijų integracijos galimybės tapo europinės, sykiu pabrėžtas atminties institucijų vaidmuo kuriant informacinę ir žinių visuomenę. Siekiant kurti skaitmeninį turinį ir jį valdyti susitarimas dėl bendrų standartų ir jų taikymas yra viena iš pagrindinių priemonių integruotai kultūros paveldo sistemai sukurti. Standartizacija dažniausiai įvardijama bendrame informacinių ir komunikacinių technologijų kontekste, tačiau ji glaudžiai siejasi su ekonomine aplinka, nors standartizacijos

ekonominis veiksnys nėra aiškiai apibrėžtas Europos Sąjungos atminties institucijų kultūros paveldo išteklių skaitmeninimo projektuose. Tačiau standartizaciją galima vertinti ne tik technologijų, bet ir kultūros politikos požiūriu, kuris glaudžiai siejasi su nauda visuomenei.

Tarptautiniu lygmeniu bibliotekos, muziejai ir archyvai turi savo tarptautines organizacijas, kurios vienija įvairių šalių vieno sektoriaus institucijas. Tarptautinė muziejų taryba (ICOM) ne tik vienija įvairių šalių muziejus, rengia savo srities *de facto* standartus, bet ir padeda rasti partnerių vykdomiems projektams. Tarptautinė archyvų taryba (ICA) vienija institucinius ir individualius narius, joje yra įsteigtas gerosios praktikos ir profesinių standartų komitetas, kuris rengia ir palaiko archyvinio aprašymo standartus. Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir institucijų federacija (IFLA) – pagrindinė tarptautinė bibliotekų ir informacijos paslaugų įstaigų atstovų organizacija, kurioje sprendžiami svarbiausi bibliotekų veiklos ir profesijos klausimai. Visose šiose tarptautinėse profesinėse organizacijose aktyviai diskutuojama taikomų standartų įvairiose srityse klausimais, jos dalyvauja Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) veikloje, kurioje savo žinias naudoja siekdamos bendro standartizacijos veiklos tikslo.

Europos Komisija kaip pagrindinė atminties institucijų skaitmeninimo projektų finansinė rėmėja siekia pateikti rekomendacijas dėl kultūros paveldo skaitmeninimo, informacijos kaupimo ir pateikimo vartotojams, skatina taikyti *de facto* ir *de jure* ar

laisvai ir nemokamai prieinamus visuomenei, vadinamuosius atvirouosius standartus, sutarti dėl standartuose teikiamų reikalavimų, kurie galėtų būti naudojami kultūros paveldo projektuose [28; 31]. Todėl buvo pabrėžta, kad kuriant bendrą skaitmeninį turinį labai svarbu telkti dėmesį į standartizavimą, bendrą skaitmeninimo strategiją ir metodologiją.

Pirmasis bandymas tai padaryti buvo Europos Sąjungos inicijuotame *Digicult* tyrime (2001–2002) „Rytojaus kultūros ekonomikos technologinis kraštovaizdis“ [19], kur buvo atkreiptas dėmesys į standartizacijos poreikį technologijų probleminėje srityje. Kultūros sektoriaus strateginės partnerystės ir bendradarbiavimo srityje buvo pastebėta aiški tarpsektorinės partnerystės tendencija sprendžiant svarbius kultūros paveldo skaitmeninimo klausimus. Vienu iš svarbiausių laikomas tinkamas standartų pasirinkimas ir sutarimas dėl jų taikymo atminties institucijų bendroje kultūros paveldo skaitmeninio turinio kūrimo srityje. Tačiau kaip pagrindiniai bendros prieigos barjerai buvo nurodyti tarpsektorinis metaduomenų standartų nesuderinamumas aprašant kultūros paveldo objektus, kultūros paveldo sektoriaus *de facto* standartų trūkumas, menkas supratimas apie standartų naujoves, nes stinga priemonių, kuriomis kultūros paveldo institucijos gali gauti tikslią, pagrįstą ir patikimą informaciją apie standartus [19, 46–47].

Tyrimo rekomendacijose daugiausia dėmesio kreipiamas į *de facto* ir atvirųjų standartų taikymą ir neakcentuojami ISO

standartai. Europos Komisija ypač domisi nevyriausybinių organizacijų, tarptautinių standartų konsorcių ir atminties institucijų bendradarbiavimo galimybėmis siekiant nustatyti reikiamus standartus. Toks bendradarbiavimas gali vykti tiek formaliu (oficialiose įvairaus lygmens standartizacijos organizacijose), tiek neformaliu lygmeniu. Standartizacijos veikloje rekomenduojama dalyvauti įvairių sektorių ekspertams, kad būtų pasiektas sutarimas dėl sektoriaus ar tarpsektorinių standartų sukūrimo ir rezultatų sklaidos.

Dar 2001 m. parengtame Lundo veiksmų plane laikomasi nuostatos, kad sparti technologijų kaita ir standartų įvairovė kelia grėsmę sistemų suderinamumui ir sąveikumui, todėl būtina keistis gerosios praktikos pavyzdžiais ir remiantis tais pačiais standartais sukurti bendrą technologinę ir metodologinę skaitmeninimo platformą [1]. 2003 m. publikuoto *Minerva* projekto *Gerosios praktikos vadovo* penktajame skyriuje, skirtame standartams [12, 86–94], pabrėžiama, kad yra daug ir įvairių standartų, todėl pirmiausia reikėtų susipažinti su esamais, pasirinkti tinkamus ir neskubėti kurti savų. Rekomenduojama taikyti oficialių standartizacijos organizacijų patvirtintus standartus, visų pirma ISO arba CEN, nes jie nuolat peržiūrimi, atnaujinami, plačiai vartojami, juos lengviau suderinti su esamais standartais arba įtraukti pakeitimus ar papildymus į jau sukurtą sistemą. Tinkamai pasirinktų standartų rinkinys turi užtikrinti suderinamumą, prieinamumą, ilgalaikį išsaugojimą ir saugumą [17; 30].

Tony's Gillas ir Paulas Milleris tik įsibėgėjus kultūros paveldo skaitmeninimo veiklai atkreipė dėmesį į standartų įvairovę, tačiau pabrėžė, kad daugelis standartų yra plačiai pripažinti ir pirmiausia juos reikėtų rinktis perkeliančią turinį į skaitmeninį formatą, suteikiant ilgalaikio išsaugojimo ir prieigos galimybes. Pripažintų standartų taikymas skaitmeninimo veikloje padeda išlaikyti suderinamumą ir sąveikumą net tada, kai keičiasi technologijos ir standartai [16].

Įgyvendinat Europos Sąjungos Šeštosios bendrosios mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos projektą *Calimera* (2003–2005) buvo parengtos „Sėkmingos veiklos gairės“, kuriose kreipiamas dėmesys į bibliotekų, muziejų ir archyvų paslaugas, jų socialinius, ekonominius ir technologinius aspektus. Skyriuje, skirtame technologiniams skaitmeninimo aspektams [4], įvardijami pagrindiniai *de facto* ir *de jure* standartai kurti ir valdyti skaitmeninį turinį bibliotekose, muziejuose ir archyvuose bei siekti suderinamumo, tinkamos išteklių struktūros, archyvavimo ir kt. Tarp jų yra ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengtų, skaitmeninės informacijos išsaugojimo ir paieškos standartų.

Kaip ir *Minerva* projekto *Gerosios praktikos vadove*, *Calimera* projekto gairėse skiriama dėmesio gerai praktikai, kuri įmanoma laikantis pripažintų standartų, nes tai leidžia tikėtis, kad keičiantis technologijoms bus galimybė atnaujinti ir palaikyti, kitu atveju gali atsirasti kliūčių skaitmeninti išteklius, suteikti prieigą internetu, jais keis-

tis tarptautiniu mastu, ir manoma, kad *ateityje turėtų būti visuotinai priimti techniniai standartai, užtikrinantys rinkinių tarpusavio suderinamumą* [4, 200].

Europos Komisijos komunikate dėl mokslinės informacijos skaitmeniniame amžiuje prieinamumo, sklaidos ir išsaugojimo [14] pabrėžiama, kad reikia susipažinti su esamais bei kituose panašiuose projektuose vartojamais standartais ir tik išimtiniais atvejais imtis kurti savo standartą, taip pat skatinama vartoti atvirojo standartus. Visuotinai pripažintų *de facto* ar *de jure* standartų taikymas padeda užtikrinti funkcinių ir perspektyvų suderinamumą.

Europos Komisijos dokumentuose, skirtuose europinėmis kultūros išteklių skaitmeninimo iniciatyvomis, skaitmeninių bibliotekų kūrimui ir prieigos prie Europos kultūros paveldo suteikimui, pabrėžiama standartų taikymo svarba. Europos Komisijos komunikate „i2010: skaitmeninės bibliotekos“ išdėstytoje strategijoje dėl Europos skaitmeninės bibliotekose kūrimo raginama *esamų ir pritaikytų formatų pagrindu pasirinkti ir naudoti bendrus standartus, siekiant turinio tarpusavio sąveikos, kuri būtina norint, kad Europos skaitmeninė biblioteka gerai veiktų, laipsniškai pritaikant nusistovėjusias metaduomenų kalbas („Dublin Core“ ir t. t.)* [24, ekr. 3].

Europos Komisijos rekomendacijoje „Dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos“ išdėstoma nuostata *propaguoti Europos skaitmeninę biblioteką, kuri yra bendras daugiakalbis prieigos*

punktas prie išsibarsčiusios – tai yra įvairių organizacijų laikomos įvairiose vietose – skaitmeninės Europos kultūrinės medžiagos <...> užtikrinant, kad kultūros institucijos, tam tikrais atvejais ir privačios bendrovės, taikytų bendrus skaitmeninimo standartus tam, kad būtų užtikrintas suskaitmenintos medžiagos saveikumas Europos lygiu ir būtų lengviau daryti paiešką įvairiomis kalbomis [6, ekr. 3].

Kuriant Europos skaitmeninę biblioteką ir siekiant į ją įtraukti įvairialypius kultūros paveldo išteklius, Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. rekomendacijoje „Dėl filmų paveldo ir susijusių pramonės veiklų konkurencingumo“ pabrėžiama, kad *kinematografijos kūriniai yra esminė mūsų kultūrinio paveldo sudedamoji dalis* [15, ekr. 1]. Tais pačiais metais Europos Komisija suteikė mandatą M/365 Europos standartizacijos komitetui „Dėl kinematografinių kūrinių katalogo sudarymo ir indeksavimo praktikų darninimo bei filmų duomenų bazių suderinamumo“, kuriuo pradėta kurti du Europos standartus [29].

Vienas jų, EN 15744 *Film identification – Minimum set of metadata for cinematographic works*, 2009 metais patvirtintas kaip Europos standartas ir tais pačiais metais perimtas kaip Lietuvos standartas LST EN 15744:2009 *Filmų identifikavimas. Mažiausias kinematografinių kūrinių metaduomenų rinkinys*. 2010 metais patvirtintas antrasis, kinematografijos kūrinių metaduomenų modeliui sukurti skirtas Europos standartas, EN 15907:2010 *Film identification – Enhancing interoperability of metadata – Element sets and structures*, kurį

Lietuvos standartizacijos departamentas taip pat perėmė kaip Lietuvos standartą.

Šiame procese informacinių sistemų suderinamumas užtikrinamas Tarptautinės standartizacijos organizacijos bei neformalių organizacijų parengtais ir plačiai taikomais standartais. Informacinio produkto kūrėjai gali rinktis įvairius technologinius būdus.

Taigi bibliotekos, muziejai ir archyvai, kurdami bendras europines kultūros paveldo išteklių sistemas, kad integruotų nevienarūšius išteklius ir per patogią vartotojo sąsają suteiktų efektyvią prieigą, naudoja ne tik tarptautinius informacijos ir dokumentavimo srities, bet ir atviruosius saityno, informacijos technologijų, elektroninių dokumento formato ir interneto standartus. Tačiau pastebima, kad Europos Komisijos parengtuose strateginiuose dokumentuose arba gerosios praktikos gairėse nepakanamai dėmesio skiriama standartizacijos veiklai kaip galimai atminties institucijų integracijos formai. Iš šių dokumentų ryškėja atminties institucijų pasyvus vaidmuo standartizacijos veikloje, t. y. tik kaip standartų naudotojo, ir neatskleidžiama atminties institucijų galimybė patiems dalyvauti standartizacijos veikloje.

STANDARTIZACIJA LIETUVOS ATMINTIES INSTITUCIJŲ INTEGRACIJOS KONTEKSTE

Lietuvos švietimo, mokslo ir kultūros sektoriai, atsižvelgdami į Lisabonos strategijos pagrindinį tikslą – Europos Sąjungą paversti *konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasauly-*

je, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį [8, ekr. 3], įsitraukė į šiuolaikinėmis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis grindžiamą informacinių paslaugų kūrimą ir teikimą.

Europos informacinės visuomenės modelis pabrėžia socialinį aspektą, technologijos turi tik padėti viešajam sektoriui teikti visuomenei prieinamas paslaugas [13, 280]. Bibliotekos, muziejai ir archyvai atrasdami savo vietą informacinės visuomenės infrastruktūros kūrimo procese dalyvauja kultūros išteklių skaitmeninimo ir pateikimo visuomenei projektuose. 2006 m. atlikta Lietuvos atminties institucijų apklausa parodė, kad į kultūros paveldo skaitmeninimo veiklą įsitraukė ir strateginiu veiklos prioritetu ją laikė daugiau nei pusė apklaustųjų [32, 103].

Lietuvoje vykdomi įvairaus masto skaitmeninimo projektai, kurie vienijo arba vienija mokslo ir akademinių institucijų, muziejų, viešųjų ir kulto, bažnytinių įstaigų ir kitų įvairaus profilio ir žinybinės priklausomybės institucijų pastangas. Projektų vykdytojai sprendė su standartų taikymu susijusius klausimus, tačiau nebuvo vieno požiūrio į standartizaciją. Jo trūko ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar Seimo nutarimams, kuriuose nebuvo akcentuojami standartizacijos veiklos ar standartų taikymo atminties institucijose reikalai, o archyvai dėl kitos jų žinybinės priklausomybės nebuvo minimi kaip galimi informacinės visuomenės plėtros kūrėjai.

2004 m. prasidėjo reali Lietuvos atminties institucijų kultūros išteklių integracija, kurios tikslas – sukurti bendrą duomenų bazę, jungiančią skaitmenintas bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo vertybes. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau tekste – Nacionalinė biblioteka) šalies mastu inicijavo pirmąjį projektą, kuris gavo Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą. Bendro bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo skaitmeninimo projekto „Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimas“ pagrindiniai uždaviniai buvo įvardyti kaip atminties institucijų skaitmeninės informacijos duomenų banko sukūrimas ir jo pagrindu elektroninių paslaugų teikimas vartotojams [20]. Tai lėmė kitus žingsnius, kuriuos atliko projekto dalyviai siekdami sudaryti tarpsektorinio bendradarbiavimo sąlygas ir koordinuoti veiksmus kuriant integralią kultūros paveldo skaitmeninę erdvę. Pirmiausia, įvairioms institucijoms atstovaujanti darbo grupė parengė Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepciją [22], 2005 m. ją patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė, taip pat buvo sudaryta tarpžinybinė skaitmeninimo taryba.

Siekiant suformuoti nuoseklų požiūrį į skaitmeninimą, išsaugoti kultūros paveldą ir gerinti prieigą, t. y. sukurti skaitmeninimo politikos Lietuvoje prielaidas, nuo 2005 m. nacionaliniu mastu pradėtas spręsti atminties institucijų kultūros paveldo išteklių integracijos klausimas. Kartu buvo stiprinama bibliotekų, muziejų ir archyvų bei kitų institucijų, turinčių kultūros pavel-

do objektų, partnerystė, rengiami atitinkami teisės aktai, kuriuose šalia kitų svarbių skaitmeninimo politikos klausimų minimi ir standartų taikymo reikalai.

Nacionalinė biblioteka tapo pagrindiiniu projekto vykdytoju ir buvo numatyta, kad tikslingiausia Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimą atlikti remiantis jau daugiau nei prieš dvidešimtmetį pradėta kurti ir toliau tobulinama Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistema (LIBIS) [21, 3–4]. LIBIS sistemą kurianti informacinių technologijų bendrovė pabrėžė sistemos modernumą, atitiktį tarptautiniams standartams ir galimybę LIBIS sistemą plėtoti link skaitmeninių bibliotekų [27]. 2006 m. buvo patvirtinti „Lietuvos archyvų fondų sąvado“ nuostatai [5] ir imtasi kurti archyvų informacinę sistemą LAFSIS. 2009 m. pradėtas Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) diegimas yra tiesiogiai susijęs su Kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos įgyvendinimu [9].

Skaitmeninimo koncepcijos parengimas ir patvirtinimas buvo nuoseklus žingsnis įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programą, kurioje numatyta *užbaigti kultūros paveldo apsaugos sistemos pertvarką, įgyvendinti kultūros vertybių <...> išsaugojimo programas <...>* [7]. Viena priemonių apima atminties institucijų tarpžinybinį bendradarbiavimą – kilnojamojo kultūros paveldo skaitmeninimo koncepciją pavesta parengti Kultūros ministerijai, Švietimo ir mokslo ministerijai, Lietuvos archyvų departamentui prie Lietuvos

Respublikos Vyriausybės (nuo 2011 m. – Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba).

Įgyvendinant bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo skaitmeninimo projektą „Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimas“ daug dėmesio buvo skirta projekto iniciatorės Nacionalinės bibliotekos ir partnerių Lietuvos dailės muziejaus ir Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės susitarimui dėl standartų. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijoje, kuri 2005 m. buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, integralios, vienodais standartais ir informacijos naudojimo susitarimais pagrįstos Lietuvos kultūros paveldo informacijos sistemos, užtikrinančios ilgalaikį skaitmenintos informacijos saugojimą ir prieigą, sukūrimas įvardijamas kaip vienas iš pagrindinių kultūros paveldo skaitmeninimo uždavinių [22].

2009 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintoje „Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijoje“ taip pat skelbiama apie skaitmeninio turinio suderinamumą šalies mastu, pabrėžiant, kad *dauguma atminties institucijų sukurtų skaitmeninio turinio saugyklų ir prieigos sistemų nėra standartizuotos, dažnai taikomi tarpusavyje nesuderinami standartai, todėl užkertamas kelias vientisai skaitmeninio turinio prieigai ir paieškai*. Atminties institucijoms nustatyti bendri skaitmeninimo standartai *leistų sėkmingiau derinti atminties institucijų vykdomus nacionalinius ir regioninius skaitmeninimo projektus ir iniciatyvas, užtikrinti*

skaitmeninio kultūros paveldo objektų saugyklų suderinamumą šalies mastu ir integravimą į bendrą Europos skaitmeninio kultūros paveldo informacinę sistemą. Kaip pažymėta strategijoje pateiktoje SSGG analizėje, atminties institucijoms, kurios skaitmeninimo projektams naudoja skirtingus standartus, užkertamas kelias integruoti juos į bendrą virtualią kultūros paveldo informacinę erdvę tiek Lietuvoje, tiek Europoje [23].

Dar prieš patvirtinant skaitmeninimo strategiją publikacijose buvo konstatuota, kad susitarta dėl skaitmenininių objektų aprašančių metaduomenų, skaitmeninių objektų archyvavimo ir jų saugojimo bei prieigos standartų [34, 3]. Projekto dalyviai rinkdamiesi, kokius *de jure* ir *de facto* standartus taikyti, rėmėsi Europos Komisijos inicijuotų projektų patirtimi, elektroninių archyvų pasauline patirtimi bei virtualios kultūros paveldo sistemos poreikiais.

Lingvistinio integralios kultūros paveldo sistemos aprūpinimo standartais schemeje [33, 98] išskirtos penkios sritys: turinio vertė, objekto aprašymas, aprašo kodavimas, metaduomenų ir objekto archyvavimas, metaduomenų ir objekto prieiga ir sklaida, dėl kurių standartų turėjo sutarti projekto dalyviai. Projekte šalia *de facto* standartų ir tezaurų naudojami *de jure* Tarptautinės standartizacijos organizacijos patvirtinti standartai. *Siekiant funkcinio suderinamumo su šalies atminties institucijomis, Europos skaitmeninė biblioteka (European Digital Library – EDL) ir Europeana, IVBIS* taikomi standartai ir kontroliuojami žodynai* [32, 105].

* IVBIS – Integrali virtuali bibliotekų informacinė sistema.

Igyvendinti kultūros paveldo skaitmeninimo strategijos priemonių plane išreikštas standartizacijos nuostatas kurti vientisą kultūros paveldo skaitmeninimo sistemą, užtikrinančią kultūros paveldo objektų saugojimą, prieigą ir integravimą į bendrą skaitmeninę Europos kultūros paveldo erdvę ir standartizuoti kultūros paveldo skaitmeninimo, saugojimo ir prieigos procesus, numatoma priemonė adaptuoti Europos ir ISO skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartus, užtikrinti jų taikymą atminties institucijose [23].

2010 m. pradžioje Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintą skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartų ir norminių dokumentų sąrašą [10] galima laikyti konkrečiu standartizacinės integracijos žingsniu. Penkiasdešimties pozicijų sąrašė minimi turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos Lietuvos standartai privalomi Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2013 m. plane numatytiems atsakingiems vykdytojams. Informacinei sistemai sukurti buvo pasitelkti tarptautiniai, Europos ir Lietuvos standartai bei kiti norminiai dokumentai, kurie padėjo sukurti bibliotekų, archyvų ir muziejų skaitmeninto kultūros paveldo duomenų banką, prieinamą per virtualios bibliotekos svetainę *epaveldas.lt* [35].

Atkreiptinas dėmesys, kad 2003–2005 m. vykusio nacionalinio standartizacijos technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ pertvarka, kai į standar-

tizacijos veiklą išitraukė archyvai, muziejai, kitos su kultūros paveldu susijusios institucijos, sutapo su skaitmeninimo strateginiuose dokumentuose įvardytais esminiais Lietuvos atminties institucijų integracijos pokyčiais. Nuoseklus ir sistemingas požiūris į pagrindinius standartizacijos principus ir tikslus padėjo sukurti informacijos ir dokumentavimo standartizavimo srities sistemos gaires Lietuvoje. Savanoriška ir atvira galimybė dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje, didėjantis standartų poreikis pavienėse įvairaus informacijos ir dokumentavimo profilio įstaigose ir bendroje institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo, išsaugojimo, sklaidos ir prieigos veikloje lėmė, kad į technikos komiteto veiklą išitraukė nauji suinteresuoti nariai.

Apibendrinant galima teigti, kad suburtas įvairaus tipo atminties institucijas vienijantis standartizacijos technikos komitetas padėjo įgyvendinti Lietuvos kultūros paveldą integruojančios virtualios bibliotekos idėją, tačiau Lietuvoje atminties institucijų kultūros paveldo išteklių integracija įgavo kryptingumą tik patvirtinus atitinkamus teisės aktus ir realiai pradėjus įgyvendinti skirtingų kultūros sektorių žinių ir informacinių išteklių vienijimo programą.

IŠVADOS

Išnagrinėjus atminties institucijų kultūros paveldo išteklių integracijos skaitmeninėje aplinkoje galimybę ryškėja tendencija ne tik sujungti vienos šalies išteklius, bet ir juos integruoti į vientisą pasaulinę kultūros paveldo informacinę erdvę. Nagrinėjant

atminties institucijų bendrą skaitmeninio turinio telkimo perspektyvą, *kultūrinė ir standartizacinė integracija* teikiama kaip konceptualus pamatas, siejamas su atminties institucijų dalyvavimu standartizacijos veikloje ir pasireiškiantis kuriant virtualiąją kultūros paveldo informacinę sistemą.

Standartų taikymo požiūriu išanalizavus Europos Komisijos inicijuotus ir remiamus bibliotekų, muziejų bei archyvų skaitmeninimo projektus *Digicult*, *Minerva*, *Calimera* ir Europos Komisijos rekomendacijas, komunikatus, susijusius su kultūros išteklių skaitmeniniu išsaugojimu ir prieiga, nustatyta, kad atminties institucijų atliekamų skaitmeninimo darbų reikmėms naudojami *de facto* standartai. Tarp oficialių standartizacijos institucijų dominuoja Tarptautinės standartizacijos organizacijos ir Europos standartizacijos komiteto patvirtinti *de jure* standartai. Tačiau pastebima, kad Europos Komisijos parengtuose strateginiuose dokumentuose arba gerosios praktikos gairėse nepakankamai dėmesio skiriama standartizacijos veiklai kaip galimai atminties institucijų integracijos formai.

Išanalizavus Lietuvos atminties institucijų vykdomos kultūrinės ir standartizacinės integracijos patirtį ir laimėjimus galima teigti, kad esminė technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ pertvarka sutapo su dideliais šalies atminties institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo užmojais, kai buvo pradėtas įgyvendinti „Integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimo“ projektas. Informacinei sistemai buvo pasitelkti

tarptautiniai, Europos ir Lietuvos standartai bei kiti norminiai dokumentai, kurie padėjo sukurti bibliotekų, archyvų ir muziejų skaitmeninto kultūros paveldo duomenų banką, prieinamą per virtualios bibliotekos svetainę *epaveldas.lt*. Šis naujoviškas projektas reikšmingas Lietuvos kultūros politikai, nes buvo priimti svarbūs teisės aktai, reglamentuojantys atminties institucijų, kurios dalyvauja kuriant integralią sąveikaujančią kultūros paveldo sistemą, skaitmeninimo tikslus, uždavinius ir priemones. Standartizacijos aspektu archyvų, bibliotekų ir muziejų sąveikos metodologija grindžiama teisės aktu (Žin., 2010, Nr. 8-379), įpareigojant projekto partnerius naudoti

bendrus skaitmeninio turinio, duomenų turinio aprašymo, metaduomenų kodavimo ir duomenų saugojimo (archyvavimo) bei skaitmeninio turinio kūrimo Lietuvos standartus, norminius dokumentus.

Teisės aktuose ir strateginiuose dokumentuose nėra numatyta bibliotekų, muziejų ir archyvų būtinybė dalyvauti nacionalinėje informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veikloje. Kultūrinė ir standartizacinė atminties institucijų integracija ir savanoriškas skirtingų atminties institucijų ekspertų dalyvavimas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ leidžia manyti, kad standartizacijos veikla yra perspektyvi atminties institucijų partnerystės forma.

NUORODOS

1. *Action Plan on Coordination of Digitisation Programmes and Policies: Implementation Framework for Digitisation Coordination Actions in Europe* [interaktyvus]. [S. l., 2001] [žiūrėta 2011 m. birželio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/lund/lund_action_plan_en.pdf>.

2. BORGMAN, Christine L. The Invisible Library: Paradox of the Global Information Infrastructure. *Library Trends*, 2003, vol. 51, issue 4, p. 652–674.

3. BRAKKER, N.; and KUJBYSHEV, N. Information resources on cultural heritage: some problems of integration. *INSPEL* [interaktyvus]. [S. l.], 1999, vol. 33, nr. 4 [žiūrėta 2011 m. birželio 14 d.], p. 199–208. Prieiga per internetą: <<http://forge.fh-potsdam.de/~IFLA/INSPEL/cont334.htm>>.

4. *Calimera projekto gairės* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uvb.lt/Calimera%20guidelines%20full%20version_Lithuania.doc>.

5. *Dėl informacinės sistemos „Lietuvos archyvų fondų skydas“ steigimo ir nuostatų patvirtinimo*: Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. V-39 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <<ftp://ftp.ivpk.lt/Archyvu/Archyv.Fondus.2006N.pdf>>.

6. Dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninio, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos: Europos Komisijos 2006 m. rugpjūčio 24 d. rekomendacija 2006/585/EB. *Oficialusis leidinys* [interaktyvus]. 2006, L 236 [žiūrėta 2011 m. birželio 15 d.], p. 0028–0030. Prieiga per internetą: <<http://>

eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006H0585:LT:HTML>.

7. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. 315. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 40-1290. ISSN 1392-4559.

8. Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=266311>.

9. Dėl pavedimo Lietuvos dailės muziejui vykdyti projektą „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“ ir lėšų skyrimo Lietuvos dailės muziejui 2009 metais investicinio projekto „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“ parengimui: Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2009 m. liepos 7 d. įsakymas Nr. 345 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/Teises_aktai/images/isakymas_muziejui.pdf>.

10. Dėl skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartų ir norminių dokumentų sąrašų patvirtinimo: Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas 2010 m. sausio 7 d. nr. IV-6 [interaktyvus]. Vilnius, [s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.muza.lt/go.php/lit/1/21/217/0>>.

11. DORNSEIF, Karen A. Joint Use Libraries: Balancing Autonomy and Cooperation. *Resource Sharing & Information Networks*, 2001, vol. 15, issue 1&2, p. 103–115.

12. DRAKE Karl-Magnus; and JUSTRELL Borje; and TAMMARO Anna Maria. *Good Practice Handbook* [interaktyvus]. Version 1.2.

ed. by the Minerva Working Group 6. [S. l.], 2003 [žiūrėta 2011 m. birželio 29 d.]. 105 p. Prieiga per internetą: <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/goodpract/document/bestpracticehandbook1_2.pdf>.

13. *E-governance: transforming Government to build trust and quality*. Roma, 2007. 301 p. ISBN 978-8890-301-80-3.

14. *Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl mokslinės informacijos skaitmeniniame amžiuje: prieinamumas, sklaida ir išsaugojimas* [interaktyvus]. Briuselis, 2007 [žiūrėta 2011 m. birželio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0056:LT:NOT>>.

15. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl kino paveldo ir su juo susijusios pramoninės veiklos konkurencingumo. *Oficijalus leidinys* [interaktyvus]. 2006, L 323 [žiūrėta 2011 m. birželio 29 d.], p. 0057–0061 Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:323:0057:01:LT:HTML>>.

16. GILL, Tony; and MILLER, Paul. Re-inventing the Wheel? Standards, Interoperability and Digital Cultural Content. *D-Lib Magazine* [interaktyvus]. January 2002, vol. 8, no. 1 [žiūrėta 2011 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dlib.org/dlib/january02/gill/01gill.html>>. ISSN 1082-9873.

17. *Good practices in digitisation* [interaktyvus]. [S. l., s. a.]. Last revision 2007-12-07 [žiūrėta 2011 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.minervaeurope.org/best-practices/listgoodpract.htm>>.

18. YARROW, Alexandra; and CLUBB, Barbara; and DRAPER, Jennifer-Lynn. *Public Libraries, Archives and Museums: Trends in Collaboration and Cooperation*. The Hague:

IFLA Headquarters, 2008. 50 p. ISBN 978-90-77897-28-7.

19. Key Issues and Recommendations. In *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage*: Executive Summary [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2011 m. birželio 20 d.], p. 46–54. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-6265-8.

20. KVIETKAUSKAS, Rolandas; ir VARNIENĖ, Regina. Kultūros paveldo skaitmeninio koordinavimas Europoje: Lietuvos perspektyva. *Knygotyra*, 2005, t. 45, p. 108–122. ISSN 0204–2061.

21. KVIETKAUSKAS, Rolandas; ir VARNIENĖ, Regina. Kultūros paveldo skaitmeninio koordinavimo perspektyva Lietuvoje. *Tarp knygų*, 2005, nr. 9, p. 1–4. ISSN 0868-8826.

22. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio koncepcija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 933 *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 105-3877. ISSN 1392-4559.

23. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 493. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 66-2624. ISSN 1392-4559.

24. Pranešimas dėl iniciatyvos „i2010: skaitmeninės bibliotekos“ (2006/2040(INI). In *Europos Parlamentas* [interaktyvus]. [S. l., s. a.]. Atnaujinta 2007 m. rugsėjo 13 d. [žiūrėta 2011 m. birželio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=LT&reference=A6-0296/2007>>.

25. PROFFITT, M. J.; and WAIBEL, G. *Setting the stage: Libraries, archives, museums – same difference?* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://www.worldcat.org/arcviewer/1/OCC/2007/09/28/0000073852/viewer/file934.html>>.

26. RAYWARD, W. Boyd. Electronic information and the functional integration of libraries, museums, and archives. In *History and Electronic Artefacts*. Ed. by Edward Higgs. Oxford: Clarendon Press, 1998, p 207–226. ISBN 0198-23-633-6.

27. „Sintagmos“ sukurta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema LIBIS – tarp geriausių Lietuvos metų gaminių. In *Sintagma* [interaktyvus] [S. l.], 2002 [žiūrėta 2011 m. birželio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sintagma.lt/sintagma/content/news.jsp?docLocator=89BC296F0C7F11D98CF4746164617373&pathId=34&sortBy=publishDateFromDesc&category=8&categoryId=8>>.

28. Situation analysis: present state and perspectives of the cultural sector: 1996–2001–2006. In *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage*: Executive Summary [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2011 m. birželio 20 d.], p. 19–25. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-6265-8

29. *Standardisation mandate to the CEN on the harmonisation of cataloguing and indexing practices of cinematographic works and on the interoperability of film databases*: M/365 EN [interaktyvus]. Brussels, 2005 [žiūrėta 2011 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/reg/cinema/m365_en.pdf>.

30. Technical Guidelines for Digital Cultural Content Creation Programmes. In *MINERVA EC* [interaktyvus]. [S. l.], September 2008 [žiūrėta 2011 m. birželio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.minervaeurope.org/publications/technicalguidelines.htm>>.

31. *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage*. Full Report [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2011 m. birželio 20 d.]. 328 p. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-5189-3.
32. VARNIENĖ-JANSSEN, Regina. Metodologiniai ir organizaciniai kultūros paveldo skaitmeninimo ir bibliografinės sklaidos aspektai: lietuviškoji koncepcija. *Bibliografija 2008–2009*. 2011, p. 102–113. ISSN 1392-1991.
33. VARNIENĖ, Regina; ir DAUGIALA, Giedrius. Virtuali skaitmeninio paveldo sistema – atminties institucijų sąveikos pagrindas. In *Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: mokslo, politikos ir praktikos sąveika*. Vilnius, 2008, p. 95–109.
34. VARNIENĖ, Regina. Kartais pakanka tik vienos idėjos, kad gyvenimas pasikeistų... *Tarp knygų*. 2008, nr. 3, p. 1–6. ISSN 0868-8826.
35. *Virtualios bibliotekos svetainė* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.epaveldas.lt>>.
36. WHITTAKER, D. Interoperability in the MAL Sector. *Library + Information Update*, 2003, vol. 2, nr. 4, p. 44–45.
37. ДЕМЧЕНКО, Юлия А. Интеграционные процессы в современной культуре: на примере библиотек и музеев [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lib.csu.ru/vch/156/002.pdf>>.
38. НОЛЬ, Лев Я. Сохранение электронных ресурсов по культурному наследию в музеях и библиотеках: общее и специфическое [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2011 m. birželio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud/tom1/sec/Doc103.HTML>>.

STANDARDIZATION DIMENSION IN BUILDING AN INTEGRATED DIGITAL CULTURAL HERITAGE ENVIRONMENT

NIJOLĖ BLIŪDŽIUVIENĖ

Abstract

The need for standards in the process of creating a single European information system of the cultural heritage as well as the premise for the standardized integration of Lithuanian memory institutions and the experience of such integration were the objects of the study. *Cultural integration* and *standardized integration* are presented as a conceptual basis associated with memory institutions' participation in standardization work, finding its expression in creating the virtual information system of the cultural heritage. The concept of *standardized integration*, intro-

duced by the author, generates a new cultural policy and could be considered a strategic and innovative activity by libraries, museums and archives.

The documentation of projects for cultural heritage digitization and digital content management at memory institutions, initiated by the European Commission and relevant Lithuanian bodies, provide no information about the participation of project partners in standardization activities on national, European or international levels, their priorities

concerning standardization work, the impact of their participation for seeking cross-sectoral agreement on the application of shared standards and the applicability of their know-how gained from participation in standardization activities within their institutions.

The evaluation of standardization in the context of Lithuanian memory institutions highlights the experience and achievements against the background of the cultural and standardized integration. The substantial transformation of LST/TC 47 "Information and documentation" coincided with grand projections for cultural heritage digitization undertaken by memory institutions at the initial stages of implementing the project "Creation of the Integrated Virtual Library Information System". The international, European and national standards, as well as other normative documents invoked in creating

this information system, facilitated setting up the digital cultural heritage databank available on the Website *epaveldas.lt*.

This innovative project was of vital importance for the national cultural policy, because significant legal acts regulating the aims, goals and methods of digitization at memory institutions participating in the creation of the integrated interaction-based system of cultural heritage had been adopted. From the viewpoint of standardization, the methodology for the interaction of archives, libraries and museums is based on a legal act dealing with the application of standards, which obliges the project partners to apply shared national standards and normative documents for the description of digital and data content, metadata coding, the preservation (archiving) of data and creation of the digital content.

Īteikta 2011 m. liepos mėn.